

ÅRSRAPPORT 2016

Kainun institutti – Kvensk institutt ble stiftet 13. desember 2005, dette er vår ellefte årsrapport.

Vi er en stiftelse, stifterne er Norske Kveners Forbund, Porsanger kommune, de lokale kvenforeningene Ruija kväänit Lemmijokilaiset og Ruija kväänit Pyssyjokilaiset.

Representanter fra disse utgjør rådet ved Kainun institutti – Kvensk institutt som avholder sitt rådsmøte hvert år innen utgangen av juni, rådet velger styret. Styresammensetning i 2016: Leder Irene Persen, representant for Porsanger kommune, vara Roy Myrheim Nestleder Eystein Dahl, representant for UiT Norges arktiske universitet, Tromsø. Vara Mikhail Voronov.

Styremedlem Silje Solheim Karlsen, representant for UiT Norges arktiske universitet, Alta. Vara Carola Cleemann.

Styremedlem Egil Borch, representant for Norske Kveners Forbund. Vara Beate Wilhelmsen.

Styremedlem Liss- Beth Gjertsen, representant for Ruijan kväänit Lemmijokilaiset. Vara Arnfinn Kaaby fra Rujian kväänit Pyssyjokililaiset.

Det er avholdt 4 styremøter i 2016, alle i Børselv; 03/03, 26/05, 21/09, 16/12.

Kainun institutti – Kvensk institutt har driftsansvar for språkorganet Kväänin Kielitinka, Kvensk språkting. De har avholdt 4 språktingsmøter i 2016; 20-21.01 i Tromsø, 27.04 i Oslo, 29-30.08 i Tromsø, 22-23.11 i Lakselv. Det er gjennomført språkkafeer i forbindelse med prosjektet «orddannelser og ordforråd», disse har vært i samarbeid med Kvensk stedsnavnstjeneste og Minoritetsrådgiver ved Språkrådet. I Tromsø 20.01.16 hvor temaet var generelle ord. I Oslo 27.04 var temaet sykkeltermer, i Nordreisa under Paaskiivikko og i Tana 26.05 var temaet stedsnavn/terrengord. Til sammen på disse 4 språkkafeene har det vært rundt 130 deltakere fordelt på de fire arrangementene.

Medlemmene av Kväänin Kielatinka består av språkbrukere fra de ulike geografiske språkmiljøene i Nord-Troms og Finnmark. Til og med 2016 har språktinget bestått av: Leder: Trygg Jakola, Vestre Jakobselv

Nestleder Leena Pedersen, Vestre Jakobselv

Medlem Henry Osima, Bugøynes

Medlem Kyrre Isaksen, Porsanger

Medlem Noora Marie Ollila, Tromsø

Medlemmene velges for to år, og to av medlemmene tok ikke gjenvalg for 2017. Leena Pedersen og Henry Osima har nå godt ut av språktinget etter å ha vært med siden oppstart i 2008. Styret til Kainun institutti – Kvensk institutt har valg to nye medlemmer blant innkomne forslag for 2017-2019. Egil Sundelin, Alta og Asveig Hasselberg, Nordreisa ønskes velkommen.

Det planlagte møtet med Meän Akattemi og Erling Wande, Birgitta Rantatalo og Anders Alapää hadde vi under vårt møte i Tromsø 30.08.16. Vi har hatt tre møter med Meän Akattemi, hvor vi utveksler erfaringer og problematikk rundt vårt arbeid i ordsamlingsarbeidet.

Ansatte:

Daglig leder Hilde Skanke, 100% stilling

Administrasjonsmedarbeider Wigdis Farstad, 45% stilling

Kvensk språkstilling/ fagansvarlig Anna-Kaisa Räisänen, 100% stilling

Språk- og kulturmedarbeider Karin Larsen, 100% stilling

Språk- og kulturmedarbeider Pirjo Paavaniemi, 100% stilling

Opplysningsmedarbeider Mervi Haavisto, 100% stilling, i permisjon i 2016

Vikar Merethe Eidstø, 100% stilling som språk- og kulturmedarbeider tom 31.12.16

Vi har i 2016 hatt Sindre Trosterud i 50% prosjektstilling, og fra 01.08.16 i 50% prosjektstilling Aili Eriksen, begge i språkteknologiprojekt. Ann-Mari Isaksen, fra 01.08.16, 100% prosjektstilling til kvensk skolegrammatikk.

Språkutvikling og språkarbeid

Vi samarbeider med Giellatekno og institutt for språkvitenskap i språkteknologiprojektet (*UiT* Norges arktiske universitet). For KI jobber Sindre Trosterud og Aili Eriksen. Anna-Kaisa Räisänen samordner prosjektet på KI. I 2016 har vi prioritert å videreutvikle analysatoren for å kunne legge inn alle kvenske dialektvarianter i våre språkteknologiske verktøy. Prosjektgruppen har hatt 3 ukers samlinger i løpet av året. Prosjektet er finansiert med eksterne prosjektmidler.

Sammen med Norske Kveners Forbund(NKF) søkte vi Kulturdepartementet ved årsslutt i 2014 om prosjektmidler til «Kvensk Språkveir i barnehager». Prosjektet startet i praksis i februar 2016 med tre barnehager i Lakselv, samt språkforbilder fra NKF. Språkveiret er to dager i uka og man har kvensk kurs for foreldre og ansatte en kveld i uka, her deltar det rundt 10 personer. Det er 18 barn med i språkveiret og målet er å gi de interesse og motivasjon til å fortsette å lære seg kvensk igjennom skoleforløpet. Det har også vært arbeidsverksteder i språkveiret, arbeidsverkstedene har vart over tre dager og det har vært fire verksteder. Emnene har vært Natur, historie, teater og musikk og vi har hentet inn eksterne instruktører.

«Kvensk skolegrammatikk» er fortsettelse på prosjektet vi hadde med «Kvensk grammatikk» og Eira Søderholm. Skolegrammatikken er for elever fra 4-10 klasse i grunnskolen, det er en generell grammatikkbok og skal inneholde alle dialektvarianter. Vi har frikjøpt lærer Ann-Mari Isaksen fra Lakselv Barneskole til prosjektet som skal avsluttes i august 2017.

Oversettelesarbeid har vært en stor del av vår virksomhet i 2016, vi har oversatt for Grom, «Troll i Ord», læremidler. Riddu duottar museet – Porsanger Museum sin utstilling »Spor etter krig» og Vadsø museum – Ruija kvenmuseum sin «Varangerhus» utstilling det er de tre mest omfattende oversettelsene. Artikler vi har lagt ut på vår hjemmeside, blant annet «månedens kven», brosjyre for Stabbursdalen nasjonalpark, barneboka «Irina fisker» fra Idut forlag, rim, regler og sang til språkveir, pressemeldinger for KMD. Elvebåtprosjektet til Riddu duottar museet – Riddu duottar museet - Porsanger museum, trespråklighetskalender i samarbeid med Samisk språksenter og Porsanger museum, utstillingstekst til Samuli Paulaharjus reiser til Ingemanland og vi har avsluttet forbedringen av den kvenske utgaven av YR.NO.

Kvensk kurs har vi hatt i Kvænangsbotten under Paaskiviikko i juni, kurset varte i 20 timer og er fortsettelse fra kursene i 2014 og 2015.

Utadrettet arbeid

Vi har gode samarbeidspartnere i andre institusjoner og organisasjoner i arbeidet med å revitalisere kvensk språk og kultur. Norske Kveners Forbund, Halti kvenkultursenter, Storfjord språksenter, Vadsø museum – Ruija kven museum, Fylkeskommunene i Troms og Finnmark, UiT Norges arktiske universitet, Nord-Hålogaland Bispedømmeråd, Porsanger folkebibliotek, Finnmark Fylkesbibliotek, Språkrådet, Nasjonalbiblioteket, Porsanger kommune, Samisk språk- og kultursenter i Porsanger, Porsanger museum og Ruijan Kaiku er noen av dem.

Vi prøver å være tilstede og så deltakende som vi kan. Vi har deltatt og bidratt på begge de kvenske festivalene, Paskiviikko i Nord-Troms og Kippari i Børselv, Språkdagen 26.04 på Nasjonalbiblioteket, Landsstyremøtet i NKF, vi har vært i møter med "Department of Denominations and National and Ethnic Minorities Ministry of Interior and Administration» fra Polen og «Advisory committee on the framework convention for the protection of national minorities» på Halti kvenkultursenter sammen med NKF og Halti kvenkultursenter. KMD sitt innspillsmøte, Kulturminnedagene i Porsanger og Forskerdagene i Nord-Troms, samt et frokostmøte med Biskopen i Hålogaland da han gjestet Porsanger. I november arrangerte vi i samarbeid med Samisk språk- og kultursenter i Porsanger «Språklig mangfold i Porsanger, Flerspråklighetskonferanse». Konferansen var åpen for alle og vi inviterte tre foredragsholdere. Carola Kleemann UiT Norges arktiske universitet om sin forskning på barns bruk av språket i en samisk barnehage, Florian Hiss UiT Norges arktiske universitet om sin forskning på om det er lønnsomt å investere i flerspråklighet og minoritetsspråk, og Anna-Kaisa Räisänen om barn og språkrevitalisering. Det var ca 100 personer som deltok på konferansen i Lakselv. Foredrag vi har holdt i 2016:

Mediamangfold, innspillsmøte i Tromsø 03.02.16; «Kvener og kvensk – de usynlige» Alta Qvenforening i Alta 11.04.16; «Kainun institutti- Kvensk institutt og språkarbeid» Oulun historiaseuran seminaari Sodankylässä 30.07.16; Kveenien kielen historia ja nykytilanne»

Veidnesdagene i Lebesby 22.07.16; "Kvenene i Finnmark"

Tana kvenforening i Tanabru 13.11.16; «Kainun institutti-Kvensk institutt og språkarbeid»

Erfaringskonferanse, Fylkesmannen i Finnmark i Alta 24.11.16; «Kvensk språkveir i barnehager»

Vi har åpent for publikum hele året, og det kommer en del besøkende innom, enten i grupper eller enkeltvis. Noen bestiller på forhånd, men de fleste kommer innom på impuls. Alle blir tatt imot og får omvisning både på instituttet og i Tornedalshuset hvor vi har en permanent utstilling «Levd liv / Eletty elämä». I 2016 har vi hatt 2 skoleklasser fra Lakselv ungdomsskole, to besøk fra Finnmarks sykehuset, fire besøk av barnehager og Fagforbundets pensjonistutvalg fra Hammerfest på bestilling her.

I januar hadde vi filmpremiere på instituttet for den kvenske filmen «Hjertespråket», filmen er et resultat av samarbeidet mellom Forsker Pia Lane og Lightsource Film Productions som også er vist på Nrk. Det kom 110 personer til premieren.

.

Beskrivelse av planlagt drift i 2018

Kainun institutti – Kvensk institutt har som formål å utvikle, dokumentere og formidle kunnskap og informasjon om kvensk språk og kultur og fremme bruken av kvensk språk i samfunnet. I dag er det i all hovedsak den eldste generasjonen som bruker kvensk muntlig. Derfor er situasjonen for språket meget sårbar i Norge. Selv om språklig og kulturelt mangfold regnes som viktige verdier, er det krevende å vedlikeholde kvensk uten omfattende støtte fra storsamfunnet.

Vi har de siste årene prioritert å skape normert skriftspråk med grammatikk, elektronisk ordbok og språkteknologiske verktøy som analysator og retteprogram. Vi har jobbet med å produsere tekster på kvensk, særlig ved å oversette varierende typer av tekster. Vi vil fortsette å tilby kvenskkurs på Europarådets nivåskala A1 og A2.

I 2016 startet språkprosjektet i barnehager i Porsanger, dette er også et grunnleggende arbeid for å ta de første stegene for å revitalisere det kvenske språket, men vi står overfor store utfordringer. Vi er i dialog med Nordreisa kommune og Vadsø kommune for å starte språkprosjektet i disse kommunene, men vi står ovenfor store utfordringer med mangel på både menneskelige- og økonomiskeresurser.

En av de største utfordringene for det kvenske språksamfunnet er å øke kompetansen i kultur og språk hos de generasjonene som har mistet kontakten med sitt språk og kultur. Som i 2017 vil vi i 2018 fortsette med å utvikle forskjellige læringsressurser, - midler og språkkurs som fremmer kunnskap i kvensk. På denne måten skal de som har muntlig språkkompetanse få muligheten til å lære å lese og skrive kvensk, og de som ikke kan språket, får muligheten til å lære det. Det finnes ikke utgitt språkopplæringsmateriale for voksne som vil lære kvensk, og det finnes ikke språkkurstilbud utenfor UiT Norges arktiske universitet.

Kvenske miljøer mangler kulturressurser som styrker det kulturelle mangfoldet i Nord-Norge. For å utvikle materialer for språk- og kulturoplæring trenger man god dokumentasjon av kvensk språk og kultur som fortsatt eksisterer. Dokumentasjon av kvensk språk og kultur som universiteter i Norge og Finland har produsert og arkivert er for det meste foreldet og bare delvis analysert. Det er også viktig å samle inn potensielt materiale som eksisterer i form av minner blant de eldste nålevende kvener. Vi har vært aktive med å samle kulturminner og kvensk ordforråd, men for å dokumentere disse kunnskapene kreves det et mer omfattende og krevende arbeid.

For å få til dette er vi avhengig av økt driftstilskudd. Vi trenger flere faste ansatte for å kunne utføre dokumentasjon av språk og kultur, for å gi undervisning i kvensk som faktisk styrker språklig og kulturelt mangfold. Derfor søker vi om 1 årsverk til å utvikle undervisningsmateriale for språkkurs fra nivå A1 til nivå B2 og til å undervise i kvensk språk og kultur, og vi søker også 1 årsverk til å dokumentere kultur og språk i et langsiktig perspektiv.

Prioritert tiltak, prioritert nr: 1

Navn på tiltak: Språk og kulturmedarbeider
Søknadsbeløp for tiltaket i 2018: kr 800.000,-
Søknaden gjelder sikringsmidler

100% stilling som språk og kulturmedarbeider skal jobbe med å utvikle undervisningsmateriale for språkkurs fra nivå A1 til nivå B2, samt undervise. Medarbeideren skal samarbeide om revitalisering av kvensk språk blant familier, samt støtte og motivere barnehager, skoler og foreldre til å hjelpe barna i prosessen og hvordan ta i bruk kvensk sammen med barna i hverdagen.

Prioriterte tiltak, prioritet nr: 2

Navn på tiltak: Kulturarbeider
Søknadsbeløp for tiltaket i 2018: kr 800.000,-
Søknaden gjelder sikringsmidler

Hovedomtale og begrunnelse:

100% stilling. Kulturmedarbeideren skal være med på å kartlegge og dokumentere kvensk kultur på en vitenskapelig måte. Vi er kjent med at i mange tradisjonelle yrker finnes det mange egne ord og uttrykk, gjenstander og verktøy på kvensk, som aldri er dokumentert. Vi vil prioritere dette tiltaket nå fordi det gir oss ny kjennskap og kunnskap til en gammel kultur. Kulturmedarbeideren vil formidle kulturen såfremt som språket og være en person som også i varetar rettede tiltak mot spesielt barn og unge.